

Streszczenie

Przedmiotem niniejszej pracy są bariery napotymane przez organizacje pozarządowe – fundacje i stowarzyszenia – w związku z pozyskiwaniem środków z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Śląskiego na lata 2014–2020. Jest nim również zagadnienie wpływu organizacji pozarządowych na kształtowanie lokalnej polityki społecznej. Do badań wybrano cztery miasta znajdujące się w województwie śląskim, w których podpisano umowy na największą ilość projektów dofinansowanych ze środków Unii Europejskiej. Są to: Katowice, Gliwice, Częstochowa i Bielsko-Biała.

Pomimo tego, że istnieje wiele opracowań dotyczących barier, które mogą napotkać organizacje pozarządowe w czasie podejmowania różnych działań, pełnienia swoich funkcji i realizowania określonych celów, to dotychczas nie pojawiło się żadne kompleksowe opracowanie na ten temat; zwłaszcza takie, w którym ujęto by sytuację województwa śląskiego. W żadnym opracowaniu nie wykazano, iż organizacje pozarządowe – fundacje i stowarzyszenia – we wskazanym województwie faktycznie mają bezpośredni wpływ na kształtowanie lokalnej polityki społecznej.

Organizacje pozarządowe są specyficznymi podmiotami, ponieważ ich istnienie jest niezależne od organów państwowych, autonomiczne z perspektywy politycznej. Ta niezależność jest nierzadko źródłem problemów finansowych oraz związanych z zatrudnieniem, np. pozyskaniem wykwalifikowanej kadry (takiej, która zna reguły działania organizacji pozarządowych) oraz wolontariuszy (bo na ich bezpłatnej pracy najczęściej opiera się cała organizacja). Liczne problemy mogą pojawiać się zarówno podczas finansowania bieżących przedsięwzięć, jak i planowania nowych. Ważne jest również to, że organizacje pozarządowe mogą korzystać zarówno ze środków własnych, np. składek członkowskich, jak i uzyskać dofinansowanie na zrealizowanie konkretnych projektów ze środków unijnych.

Włączenie Polski do struktur Unii Europejskiej zaowocowało uzyskaniem przez trzeci sektor dostępu do zupełnie nowego źródła finansowania. Obligatoryjne stało się opracowanie koncepcji innowacyjnego, kreatywnego i oryginalnego projektu oraz uzyskanie pozytywnej oceny. Próba pozyskania takich środków, jak i późniejsza realizacja projektu, wiążą się jednak z licznymi barierami.

Celem rozprawy doktorskiej jest przedstawienie problematyki barier związanych z pozyskiwaniem środków europejskich przez fundacje i stowarzyszenia w kontekście

możliwości kształtowania przez nie polityki społecznej na danym obszarze (zarówno w całym województwie śląskim, jak i w wybranych miastach tego województwa), a także ukazanie poprzez badania empiryczne, że pomimo zderzania się przez śląskie organizacje pozarządowe z wieloma różnymi barierami, są one w stanie działać skutecznie i pozyskiwać dla siebie fundusze.

Dysertacja ma charakter teoretyczno-empiryczny. Rozdziały od I do V poświęcono przybliżeniu i objaśnieniu dotychczasowej wiedzy teoretycznej dotyczącej podejmowanych w pracy zagadnień. W ostatnim rozdziale, rozdziale VI, przeprowadzono analizę statystyczną barier napotykanых przez organizacje pozarządowe – fundacje i stowarzyszenia – w wybranych miastach województwa śląskiego w dwóch fazach: fazie opracowywania projektów unijnych i składania wniosków oraz w fazie realizacji projektów (po ich akceptacji). Dokonano także analizy wpływu organizacji pozarządowych na kształtowanie lokalnej polityki społecznej. Poniżej zaprezentowano szczegółową strukturę pracy.

W Rozdziale I zaprezentowano kluczowe założenia RPO WSL na lata 2014–2020. Postanowiono rozpocząć od ogólnego opisu RPO WSL, a następnie przejść do szczegółowego opisu poszczególnych osi priorytetowych RPO WSL dotyczących EFS, tj. regionalnego rynku pracy, regionalnych kadr gospodarki opartych na wiedzy, włączenia społecznego, rewitalizacji oraz infrastruktury społecznej i zdrowotnej oraz wzmocnienia potencjału edukacyjnego. W Rozdziale I omówiono także zagadnienie regionalnego wymiaru prowadzonych działań. W tej optyce przedmiotem analizy były: rozwój lokalny kierowany przez społeczność, wsparcie rewitalizacji oraz wsparcie przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju miast i obszarów wiejskich.

Rozdział II został poświęcony zagadnieniu wpływu organizacji trzeciego sektora na kształtowanie lokalnej polityki społecznej. Organizacje pozarządowe wchodzą w skład tego sektora i są niezmiernie ważnym elementem polityki społecznej tych państw, w których pozycja demokracji została ugruntowana. Analizie poddano następujące kwestie: cele, w jakich powstają organizacje pozarządowe, uwarunkowania społeczne i prawne związane z ich powstawaniem, sposoby zaspokajania określonych potrzeb obywateli, sfery aktywności organizacji, kluczowe problemy związane z ich rolą w kształtowaniu lokalnej polityki społecznej.

Rozdział III jest jedną z centralnych części niniejszej pracy, ponieważ zaprezentowano w nim źródła finansowania organizacji pozarządowych, tj. pozadotacyjne (np. fundusz

założycielski, składki członkowskie czy darowizny), dotacyjne (np. program operacyjny), prywatne środki organizacji, krajowe środki publiczne oraz fundusze europejskie.

Rozdziały IV i V dotyczą kolejnych, kluczowych z perspektywy niniejszej rozprawy, zagadnień. Są nimi bariery, na które napotykają organizacje pozarządowe w fazie tworzenia koncepcji projektów i składania wniosków oraz w fazie realizacji projektów. W pierwszym przypadku dokonano analizy następujących rodzajów barier: związanych z informacją, występujących po stronie ludzi, występujących po stronie formalnej oraz bariery biurokratyzacji. Natomiast w drugim przeanalizowano takie bariery, jak: b. personalna, b. finansowa, b. organizacyjna, b. społeczna, b. zarządzania zespołem, b. informacyjna, b. czasu, b. zasobowa, b. prawna, b. jakościowa, b. technologiczna i infrastrukturalna, b. rozliczeniowa.

W VI rozdziale zawarto wyniki badań empirycznych, ilościowych i jakościowych. Pierwsze poświęcono aktywności organizacji pozarządowych, fundacji i stowarzyszeń, w województwie śląskim, zaś drugie – najważniejszym barierom napotykanym przez wybrane fundacje i stowarzyszenia oraz ich wpływowi na kształtowanie lokalnej polityki społecznej. Podstawą badań ilościowych były dane zawarte w *Mapie projektów Regionalnego Programu Operacyjnego 2014–2020 Województwa Śląskiego*. W tej części pracy zawarto także najistotniejsze fragmenty wywiadów pogłębionych, przeprowadzonych z wybranymi pracownikami śląskich fundacji i stowarzyszeń oraz analizę wpływu organizacji pozarządowych na kształtowanie lokalnej polityki społecznej na podstawie dwóch dokumentów, tj. *Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006–2020* oraz *Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006–2020. Aktualizacja 2015*.

W części podsumowującej zawarto najistotniejsze ustalenia wynikające z badań empirycznych oraz studiów literatury. W niej znalazły się informacje dotyczące: osiągnięcia celu głównego i celów szczegółowych, udzielenia odpowiedzi na główny problem badawczy i pytania badawcze oraz zakresu zweryfikowania hipotezy głównej oraz hipotez szczegółowych. Na końcu rozprawy, po zakończeniu, zamieszczono bibliografię, spis tabel i spis rysunków.

Słowa kluczowe

Słowa kluczowe: bariery, organizacje pozarządowe, fundacje, stowarzyszenia, Europejski Fundusz Społeczny, lokalna polityka społeczna, projekty unijne, dofinansowanie z Unii Europejskiej